

โอวาทปาติโมกข์

หลักธรรมโอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในวันมาฆบูชา ซึ่งถือเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เหตุการณ์สำคัญนี้เกิดขึ้นเมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีก่อน คือ พระโคตมพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ท่ามกลางที่ประชุมมหาสังฆสันนิบาตครั้งใหญ่ในพระพุทธศาสนา ครั้งนั้นมีเหตุการณ์เกิดขึ้นพร้อมกัน ๔ ประการ คือ พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป ได้มาประชุมพร้อมกันยังวัดเวฬุวันโดยมิได้นัดหมาย, พระภิกษุทั้งหมดนั้นเป็น "เอหิภิกขุอุปสัมปทา" หรือผู้ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง, พระภิกษุทั้งหมดนั้นล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ทรงอภิญญา ๖, และวันดังกล่าวตรงกับวันเพ็ญเดือน ๓ ดังนั้น จึงเรียกรวมกันนี้อีกอย่างหนึ่งว่า "วันจาตุรงคสันนิบาต" หรือ วันที่มีการประชุมพร้อมด้วยองค์

โอวาทปาติโมกข์มักถูกกล่าวถึงในแง่หลักธรรม ๓ อย่างเพียงเรื่องเดียวว่าเป็น (หัวใจของพระพุทธศาสนา) เป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติ ได้แก่ **การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การทำจิตใจให้บริสุทธิ์**

การไม่ทำชั่วทั้งปวง หมายถึงการละเว้นการทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งหลักธรรมที่สนับสนุนการไม่ทำความชั่ว ได้แก่ เบญจศีล คือ ข้อละเว้น ๕ ประการ ดังนี้

- ๑) ไม่ฆ่าสัตว์ เปียดเบียน รังแกสัตว์ ๒) ไม่ลักขโมยหรือหยิบฉวยสิ่งที่ไม่ใช่ของตน
- ๓) ไม่ประพฤติผิดในกามหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น ๔) ไม่พูดเท็จหรือโกหก
- ๕) ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา รวมทั้งสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ

การทำความดีให้ถึงพร้อม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ดีทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งหลักธรรมที่สนับสนุนการทำความดี ได้แก่ เบญจธรรม หมายถึง ข้อที่ควรปฏิบัติ ๕ ประการ ดังนี้

- ๑) มีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือคนและสัตว์ ๒) ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย
- ๓) รู้จักสำรวม ยับยั้งชั่งใจ พอใจในคู่ครองของตน ๔) มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พูดจริงทำจริง
- ๕) มีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท

การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมายถึง การทำจิตใจของตนให้สะอาด สงบ และสว่าง

อริยสัจ ๔

วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญทางศาสนาพุทธสำหรับพุทธศาสนิกชนทุกนิกายทั่วโลก ทั้งเป็นวันหยุดราชการในหลายประเทศ และวันสำคัญในระดับนานาชาติตามข้อมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เพราะเป็นวันคล้ายวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญที่สุดในศาสนาพุทธ ๓ เหตุการณ์ด้วยกัน คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระโคตมพุทธเจ้า โดยทั้งสามเหตุการณ์ได้เกิด ณ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ หรือวันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ (ต่างปีกัน) ชาวพุทธจึงถือว่า เป็นวันที่รวมเกิดเหตุการณ์อัศจรรย์ยิ่ง และเรียกการบูชาในวันนี้ว่า "วิสาขบูชา" โดยพระพุทธรูปทรงตรัสรู้ หลักรักรมที่ชื่อว่าอริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ที่พระโคตมพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่งยอมนั้นเป็นไปเพื่อเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ และ เพื่อนิพพาน เป็นหลักคำสอนหนึ่งของพระโคตมพุทธเจ้า แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มีอยู่สี่ประการ

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ พระปัญจวัคคีย์ เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสธัมมจักกัปปวัตตนสูตรนี้อยู่ ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากอูหิ ปราศจากมลทิน ก็ได้เกิดขึ้นแก่ท่านพระโกณฑัญญะ นับเป็นพระสงฆ์สาวกองค์แรกในพระพุทธศาสนา วันนั้นเป็นวันเพ็ญกลางเดือนอาสาฬหะหรือเดือน ๘ เป็นวันที่พระรัตนตรัยครบบริบูรณ์ บังเกิดขึ้นในโลกเป็นครั้งแรก คือมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ครบบริบูรณ์

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แสดงถึง มัชฌิมาปฏิปทา คือปฏิปทาทางสายกลางที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ

ไตรลักษณ์

“วันอัฐมีบูชา” เป็นวันที่ระลึกถึงวันถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า หลังจากเสด็จดับขันธปรินิพพานได้ ๘ วัน เหตุการณ์นี้เตือนให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของชีวิต ซึ่งตรงกับหลักธรรมสำคัญคือ ‘ไตรลักษณ์’ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” วันอัฐมีบูชา ซึ่งพุทธศาสนิกชนสูญเสียพระพุทธเจ้าไป สอนให้เราไม่ยึดติดอยู่กับทั้งความสุขและความทุกข์ ไม่มีอะไรคงทนอยู่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นคือการเกิดดับอย่างต่อเนื่อง จนเราคิดไปเองว่ามันจะอยู่นั้นนิจนิรันดร์ และสอนให้เราอยู่กับปัจจุบันขณะ รับรู้ถึงการเกิดขึ้นและดับไปของสิ่งต่างๆ ที่เราต้องเผชิญหน้าในชีวิต

ไตรลักษณ์ ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ลักษณะสามัญ ๓ ประการของสรรพสิ่งทั้งปวง ซึ่งเป็นเหมือนกฎธรรมชาติ ครอบงำสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

๑.อนิจจา ความไม่คงที่ ไม่ถาวร หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกไม่มีอะไรเที่ยงแท้ สิ่งมีชีวิต เมื่อเกิดแล้วก็มีการเปลี่ยนแปลงตามวัย จากเด็กเติบโตมาเป็นวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว วัยชรา และตายไป สิ่งมีชีวิตก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีการทรุดโทรม ผุพัง และเสื่อมโทรมไปในที่สุด

๒.ทุกขตา ความเป็นทุกข์ของสิ่งทั้งปวง คือ ความทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้

๓.อนัตตา ความเป็นของไม่ใช่ตัวตน ตามปกติคนทั่วไปจะมีการยึดมั่นในเรื่องตัวตน คือการยึดว่า สิ่งนั้นเป็นของเรา นี่คือเรานี่เป็นเรา แต่ในทางของพระพุทธศาสนาถือว่าไม่ใช่ตัวตน ไม่มีอะไรที่เป็นตัวเรา และไม่มีอะไรที่เป็นของเรา

ประโยชน์ของไตรลักษณ์คือ เพื่อให้มนุษย์ไม่ลุ่มหลงไม่ยึดติดยึดถือกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นของเรา ทำให้ลดอุปทานคือ การยึดมั่นยึดถือ ไม่ก่อความทุกข์หรือความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ลดความเห็นแก่ตัวลง สามารถปรับตัวได้ แม้ว่าจะเกิดการพลัดพรากจากสิ่งที่พึงปรารถนาที่รักใคร่หรือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

วิธี

วันเข้าพรรษา จัดเป็นพิธีกรรมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยท่านต้องประพฤติปฏิบัติตามพระพุทธานุญาต (ข้อที่ตั้งขึ้นให้รู้ทั่วกันการกำหนดเรียก การวางเป็นกฎข้อบังคับ) ที่ทรงวางเป็นระเบียบข้อบังคับให้พระสงฆ์ต้องเข้าจำพรรษาในสถานที่ที่ทรงอนุญาตให้เข้าอาศัยอยู่ได้ และพิธีกรรมวันเข้าพรรษานี้ พุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมประกอบคุณงามความดีตามหน้าที่ของชาวพุทธ เพื่อช่วยเหลือพระสงฆ์อีกทางหนึ่งด้วย

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

“วิธี” ถือว่าเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยจัดอยู่ในกลุ่มของ หลักธรรมทางศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการฝึกตนให้งดเว้นจากอกุศลกรรม (การกระทำไม่ดี) และใช้เจตนาในการควบคุมพฤติกรรมของตน จำแนกออกได้เป็น ๓ ประการ คือ

๑. สัมปัตตวิธี ได้แก่การงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ด้วยเกิดความรู้สึกละอาย (หิริ) และเกิดความรู้สึกเกรงกลัวบาป(โอตตปปะ) ขึ้นมาเอง เช่น บุคคลที่ได้สมาทานศีลไว้ เมื่อถูกเพื่อนคยั่นคยอให้ดื่มสุรา ก็ไม่ยอมดื่มเพราะละอาย และเกรงกลัวต่อบาปว่าไม่ควรที่ชาวพุทธจะกระทำเช่นนั้นในระหว่างพรรษา

๒. สมาทานวิธี ได้แก่การงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ด้วยการสมาทานศีล ๕ หรือศีล ๘ จากพระสงฆ์โดยเพียรระมัดระวังไม่ทำให้ศีลขาดหรือต่างพร้อย แม้มีสิ่งยั่วยวนภายนอกมาเร้าก็ไม่หวั่นไหวหรือเอนเอียง

๓. สมุจเฉทวิธี ได้แก่การงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ได้อย่างเด็ดขาดโดยตรงเป็นคุณธรรมของพระอริยเจ้า ถึงกระนั้นสมุจเฉทวิธี อาจนำมาประยุกต์ใช้กับบุคคลผู้งดเว้นบาปความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ในระหว่างพรรษากาลแล้ว แม้ออกพรรษาแล้วก็มิกลับไปกระทำหรือข้องแวะอีก เช่นกรณีผู้งดเว้นจากการดื่มสุราและสิ่งเสพติดระหว่างพรรษากาล แล้วถึงงดเว้นได้ตลอดไป เป็นต้น

อุโบสถศีล (ศีล ๘)

วันพระ วันธรรมสวนะ หรือ วันอุโบสถ หมายถึง วันประชุมของพุทธศาสนิกชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในพระพุทธศาสนาประจำสัปดาห์ หรือที่เรียกกันทั่วไปอีกคำหนึ่งว่า "วันธรรมสวนะ" อันได้แก่วันถือศีลฟังธรรม (ธรรมสวนะ หมายถึง การฟังธรรม) โดยวันพระเป็นวันที่มีกำหนดตามปฏิทินจันทรคติ โดยมีเดือนละ ๔ วัน ได้แก่ วันขึ้น ๘ ค่ำ, วันขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันเพ็ญ), วันแรม ๘ ค่ำ และวันแรม ๑๕ ค่ำ (หากเดือนใดเป็นเดือนขาด ถือเอาวันแรม ๑๔ ค่ำ)

สิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงกระทำในวันพระคือการเข้าวัด ให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม เจริญจิตภาวนา สวดมนต์ทำวัตรเพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย หรือสมาทานศีลอุโบสถ (ศีล ๘ ที่อาราธนาในวันพระเป็นเวลา ๑ วัน ๑ ค่ำ หรือ ๓ วัน ๓ ค่ำ และไม่จำเป็นต้องอยู่วัด) อย่างเคร่งครัด

หลักธรรม อุโบสถศีล (ศีล ๘) หรือ อัฐศีล คือ ข้อกำหนดทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดกายและวาจาไว้ ๘ ข้อ ได้แก่ ๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒. เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่งขโมย ๓. เว้นจากการประพฤติน่าเกลียดเป็นพรหมจรรย์ (การมีเพศสัมพันธ์) ๔. เว้นจากการพูดเท็จ ๕. เว้นจากการเสพสุราเมรัยและของมึนเมาอันเป็นเหตุให้ขาดสติ ๖. เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล (หลังเที่ยงวันไปจนถึงเช้าวันใหม่) ๗. เว้นจากการดูการแสดงคือ การฟ้อนรำ ขับร้อง และการบรรเลงดนตรีอันเป็นข้าศึก (ต่อพรหมจรรย์) รวมทั้งจากการประดับตัว ตกแต่งตัว และทาตัวให้สวยงามด้วยพวงดอกไม้ ของหอม และเครื่องไล้ทา และ ๘. เว้นจากการนอนบนที่นอนสูง ที่นอนใหญ่ (คือ เติง ตั้ง และฟูกอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์)